

La Rambla de Figueres en un dibuix a la tinta de Felip Vilà.

El caracteritzava la bohèmia, el bon humor, les febleses del *bon vivant*, de l'aventurer que assumia el fet de viure amb la contundència del que treballa perquè espera beneficiar-se de la collita en temps de la recollecció, com ho solen fer els veïns de Ceret a l'hora d'aplegar les cireres. Aquelles cireres d'un vermell explosiu que tant fascinaven Salvador Dalí. Felip Vilà, quan n'era el temps n'hi solia portar un cistell, i el «geni» amb dits trèmuls n'agafava algun per assaborir-ne la dolçor.

Justament el passat 8 de març, dia de l'enterrament de Felip Vilà al poble rossellonès on tenia estada i taller parat, els cirerers es mostraven curullts de flor d'un rosat intens. Semblaven a punt de ser captats pels seus pinzells febrsos. En recordàvem l'impacte visual mentre érem a l'església on s'iniciava la cerimònia. El poble omplia de gom a gom la gran nau del temple. La música registrada en disc havia estat escollida pel bon gust, acordada a l'acte que ens agermanava vora el fèretre de l'amic. De sobte, una esgarripança. *El cant dels ocells* interpretat per Pau Casals posava, darrere la lloança del pintor traspasat, exposada en un francès gairebé acadèmic, la veu de la terra sublimant-se, intemporal, en el violoncel del mestre.

Al cementiri, quan el taüt penetrava fossa endins, la tarda iniciava la posta i es tornava elegiaca. Roses evanescents, grocs febles de llimona expremuda, es contraposaven als colors vivíssims que Felip Vilà utilitzava, com si la naturalesa comencés a enyorar-lo en esllanguir-se dolçament com per acomiadar-se del que tan sovint l'interpretà al seu gust i a la seva manera i amb una desimboltura que l'havia de popularitzar.

El pintor ja és a l'altra riba. A nosaltres ens queda el record, mentre bona part de les seves teles il·luminen les cases de la terra per donar fe que de la pintura en va fer vida fins a l'hora de la mort.

MONTSERRAT VAYREDA I TRULLOL

La complexa restauració de Sant Feliu de Girona

No és cap novetat afirmar que l'església de Sant Feliu és, per molts motius, un dels edificis més significatius del conjunt monumental singular que constitueix la ciutat de Girona. Des de fa molt temps li calia una restauració acurada que en garantís la conservació.

Els tècnics del Servei del Patrimoni Arquitectònic han començat una actuació sobre les cobertes de l'església,

potser el punt més necessitat de consolidació. De manera gairebé paral·lela, bé que des d'una altra perspectiva, acaba d'inaugurar-se l'anomenat Àmbit Històric de Sant Narcís, amb el sarcòfag del Sant, obra del mestre Joan de Tournai, just acabat de tornar de l'exposició *Millenium*.

És a partir d'aquests dos fets que voldríem reflexionar sobre alguns dels aspectes que ens suggereix el que hauria

de ser el començament de la definitiva revalorització de Sant Feliu.

Quant a la restauració de la coberta, s'ha procedit des d'un doble punt de vista: per una banda reparar les deficiències estructurals d'aquesta part de l'edifici i per l'altra recuperar part de l'antic aspecte del monument, emmascarat per les successives reformes.

No es vol donar a l'església l'aspecte «original», la qual cosa seria falsejar-la en nom d'un historicisme mal entès, sinó fer evidents les diverses etapes de la construcció. És precisament l'amalgama d'estils i elements diversos que defineix la fesomia actual de l'església el que la fa especialment interessant des del punt de vista arquitectònic.

Per a l'elaboració del projecte s'han tingut en compte no només criteris estrictament arquitectònics, sinó també històrics i arqueològics, atès que no es tracta d'inventar res, sinó justament del contrari.

En procedir a la recerca de les dades que, des del punt de vista arqueològic, feien falta per comprovar les hipòtesis dels arquitectes quant a possibles solucions, s'ha fet evident que una de les moltes mancances de Sant Feliu és precisament un estudi arquitectònic acurat. Per ser més exactes, un estudi arqueològic de l'edifici. Recordem que el mètode de treball arqueològic no es limita a l'excavació. La lectura de l'estructura arquitectònica dels edificis també n'és una part important, i es fa del tot imprescindible quan cal emprendre una restauració o una reconstrucció.

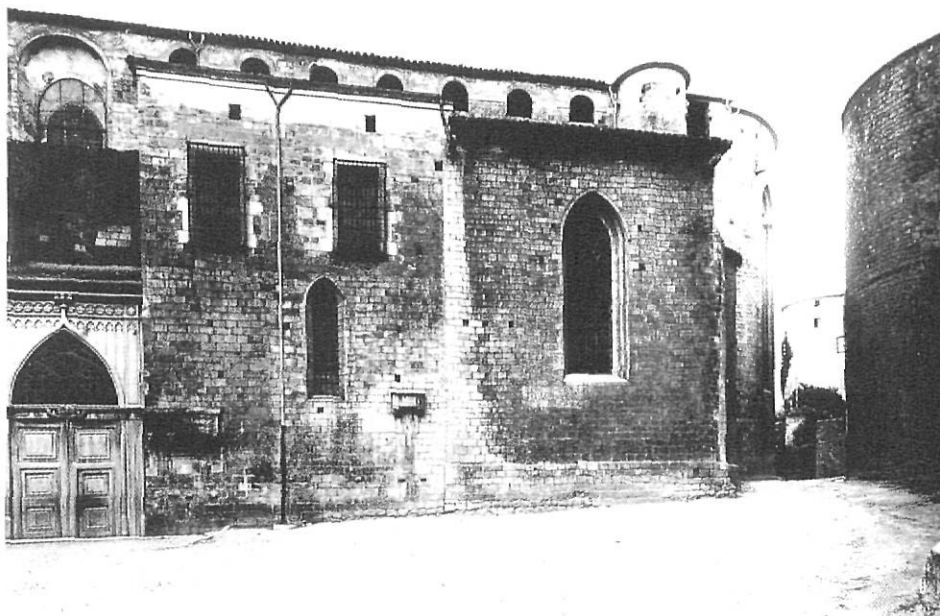
Aquest treball arqueològic previ pot guiar en part l'actuació arquitectònica i, si cal, la recerca de documentació en els arxius que n'ha de ser el complement necessari. En el cas de la coberta, la lectura arqueològica s'ha contrastat amb les referències documentals ja conegudes. Si a partir d'ara es fessin necessàries noves dades per aclarir punts que romanguessin obscurs, caldrà recórrer als arxius.

Recordem que no es va demostrar de manera clara que el cos superior del campanar de la col·legiata era obra del segle XVI fins que la recerca documental del professor Josep Clara ho va fer evident l'any 1983. Potser hi hauria hagut ocasió de poder-ho fer abans si algun dels molts tractadistes que han tocat el tema hagués pujat al campanar i observat la clau de la volta que dona suport a l'agulla central. S'hi pot llegir ben clarament una data: 1542.

Quan s'hagi d'actuar en altres punts de l'edifici caldrà fer aquesta lectura arqueològica. Pensem només en la complexitat de la construcció i podem

El campanar i la façana lateral de Sant Feliu, en unes imatges de començament de segle.

adonar-nos que no serà un treball ni fàcil ni ràpid.

Entrem ara a l'interior del temple i aturem-nos a l'Àmbit Històric de Sant Narcís. Hi ressalten, per mèrits propis, el sarcòfag i les columnetes que el sostenen.

Les tres columnes originals, com és ben conegut per l'àmplia difusió als mitjans de comunicació —televisió inclosa— aparegueren en traslladar el sarcòfag a l'exposició *Millenium* l'any passat.

D'ençà de 1982 és la segona vegada que els sarcòfags guardats en els nostres

temples proporcionen agradables sorpreses. Primer fou el magnífic estat de conservació de les despulles del comte Ramon Berenguer II *Cap d'Estopes*, i la decoració de l'antic sarcòfag de la comtessa Ermessenda. Ara, les columnetes del sarcòfag de Sant Narcís.

Hi ha, però, una diferència notable entre els dos casos. L'any 1982, en el moment de l'obertura dels sarcòfags de la catedral, hi eren presents, entre altres tècnics, personal especialitzat del Centre d'Investigacions Arqueològiques. La documentació arqueològica quedà, doncs, assegurada.

Malauradament, ni en el trasllat del sarcòfag de Sant Narcís ni en la posterior extracció de les columnes, no hi fou present, almenys que sapiguem, cap arqueòleg. Potser no hauria estat de més que n'hi hagués hagut algun. No és el mateix la documentació arqueològica que l'estudi artístic o estilístic. Almenys no ho és des del nostre punt de vista, com tampoc no veiem que siguin treballs contradictoris o incompatibles, ans al contrari: els considerem tots dos exactament igual de necessaris i, per tant, complementaris.

Ens sembla que amb el que hem dit serà fàcil de comprendre que la recerca arqueològica pot ser de moltes menes. L'excavació només és un dels mètodes de treball, però no l'únic. I ha de ser

precisament l'arqueòleg qui n'ha d'establir la necessitat quan convingui, amb el benentès que no sempre és imprescindible.

Fóra bo que es prenguéss definitivament en consideració allò que sí ho serà tan bon punt s'hagi de prosseguir la restauració: la documentació arqueològica de les estructures arquitectòniques de l'església, llur valoració des del punt de vista artístic i la recerca documental. Tres treballs diferents i complementaris sense els quals la tasca dels arquitectes es farà molt més difícil del que ja és per ella mateixa.

De passada, recordem també que Sant Feliu encara espera una monografia que reculli aquests aspectes i molts d'altres que actualment només es coneixen a través d'un escàs nombre d'articles. Estem convençuts que aquest monument únic es mereix això i molt més.

Esperem que aquestes reflexions serveixin per fer palès que la presència d'un arqueòleg en una restauració és imprescindible, tant com ho són la recerca documental i l'estudi artístic. I que ningú no s'espanti: no sempre treball arqueològic és sinònim d'excavació.

JOSEP M. LLORENS I RAMS

NOVETAT

AJUNTAMENT DE BLANES

Diputació de Girona

